

VL. TKALČIĆ: ETNOGRAFSKI MUZEJ U ZAGREBU

Samo onaj, koji umije da dovede u sklad tečevine prošlosti sa potrebama sadašnjice, kadar je da doprinosi napretku kulture. To vrijedi kako za pojedinca tako i za svaki narod i za sav rod ljudski. Tradicija, konzervativni duh s jedne strane, a podvizi živih mladenačkih pokretnih sila s druge strane; to su činioци svakoga napretka, ali samo tako dugo dok su im funkcije međusobno u skladnom razmjerju. Spoznavati način postanka i razvitka takvoga sklada, odnosno nesklada, znači tragati za istorijom kulture. U rješavanju te zadaće leži cilj svih kulturno-istorijskih muzeja, među kakove spadaju i etnografski muzeji.

Sistematskim pribiranjem i izlaganjem svega onoga, što je kadro da posluži za zorni prikaz psihičkog i fizičkog ustrojstva naroda, a izdvajajući kod toga što je bitno od nebitnoga postizava se taj cilj; utvrđuju se elementi, od kojih se sastoji kultura pojedinog naroda, vrijednost onoga, što je koji pridonio za opći napredak, a time i mjesto što ga zauzima u općem kolu narodâ.

Za ovim ciljem težilo se i znatno prije ustrojstva etnografskih muzeja, pa se naročito potkraj XVIII. stoljeća počela priklanjati sve veća pažnja upoznavanju narodâ i njihovih osebina te se pristupilo skupljanju narodnih umotvorina (u Evropi gotovo isključivo folklorističkih). Kod nas označuje tek pojava Vuka Stefanovića Karadžića odlučan početak tih nastojanja, dok je do osnivanja etnografskih muzeja, naročito kod nas došlo mnogo kasnije. U Zagrebu je osnovan Etnografski muzej tek potkraj 1919. godine. Naredni reci podaće kratku sliku njegova postanka i njegova današnjega stanja nakon prvih deset godina rada.

Probuđena nacionalna svijest svih potlačenih naroda bivše Austro-Ugarske u prvoj polu prošloga stoljeća nađe u Hrvata svoj izražaj u t. z. »ilirskom pokretu«, koji svojim snažnim romantizmom, orijentiranim prema Slavenstvu a napose prema jugoslavenstvu rodi zdrave i neugušive zametke mnogih hrvatskih još i danas živih kulturnih institucija. U to doba pada i osnutak »Narodnog Muzeja« u Zagrebu. Njegovi osnivači skupljali su za nj uz predmete historijske, arheološke, prirodoslovne te umjetničke vri-

jednosti i onakove predmete, koji su imali da podadu sliku o umijeću našega t. z. prostoga puka.

Tečajem vremena, a sve samo darovima rodoljuba i bez ikakove službene pomoći sa strane tadašnje vlasti, koja je naprotiv bilo direktno, bilo indirektno kočila svaki rad na polju naše narodne prosvjete, sakupila se tako u Narodnom muzeju u Zagrebu znatna množina seljačkih ruko-

S. Berger
osnivač i ravnatelj Etnografskoga Muzeja u Zagrebu.

tvorina. Da je kojom srećom ta zbirka bila puštena svom daljem organskom razvoju, ona bi unatoč neznatnim sredstvima stalno dosegla bila zamjernu visinu. No kasnija vremena dosudila su joj bila drugu sudbinu, pa je morala da proživi različne katastrofe, od kojih je ni ponovni pokušaji dalekovidnih, ali nažalost silom tadašnjih prilika nemoćnih pojedinaca nijesu mogli da spase. Svi se ti pokušaji izjaloviše, pa su tako Hrvatska i Slavonija, koje su poput ostalih krajeva naše domovine bogati majdani

za etnografski studij, ostale sve do potkraj g. 1919. bez svoga etnografskog muzeja. Naročito treba žaliti, da se do toga vremena kroz 25 godina, dok su svuda u inostranstvu a i u domaćim krajevima (u Beogradu, Sarajevu) nicali takovi muzeji, da sistematski skupljaju građu za svoju zbirku, nije kod nas u Zagrebu ništa radilo u tom smjeru sa mjerodavne strane.

Sav rad oko skupljanja narodnih rukotvorina prepušten je bio i za to vrijeme samo privatnoj inicijativi i slučaju, svaki je sakupljač radio po svom nahođenju i zasebno bez sveze s drugima imajući svaki samo svoj cilj pred očima. Prirodno je, da zbog toga nije u tom poslu moglo biti sistema ili bar ne onoga sistema, kojim bi se bilo moralo rukovoditi sabiranje građe za znanstveno upravljani muzej. Nije kod toga bio udešen izvrsno smišljen način rada, kako to za skupljanje o p i s a građe o narodnom životu predvidja »Osnova«¹⁾ namijenjena suradnicima »Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena«, što ga izdaje već od g. 1894. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu. No uza sve to moramo biti duboko zahvalni svima onima, koji su se bilo ma s kojih razloga dali na taj posao te tako spasli od neminovne propasti golem dio našega blaga. Tu se kao glavni radnici i radnice ističu ova svijetla imena: Srećko Lay, dr. Iso Kršnjavi, Ferdo Hefele, Nikola A. Plavšić, Josip Purić, dr. Nikola Gržetić, Levin Horvat, Mate Šljivarić, Milka Štanfelj, Klotilda Cvetišić, Jelica Belović-Bernadzikovska, Milko Cepelić i naročito S. Berger. Uz ova se imena ističu, ali ne kao sakupljači domaćeg narodnog blaga, već kao darovatelji etnografskih objekata, što su ih skupili ponajviše za svoga boravka u dalekim krajevima Afrike, Azije, Australije i Amerike i to kao glavni: Dragutin Lerman, Mirko Breyer, braća Mirko i Stevo Seljan, Franjo Marek, Dragutin Kovačić, Viktor Wickerhauser.

Ovi su svi pregaoci, u jedno od najkobnijih vremena naše narodne prošlosti, spremili građu, iz koje se nakon našega oslobođenja ispod jarma Austro-Ugarske napokon mogao pod konac g. 1919. da osnuje Etnografski odio Hrvatskoga narodnog muzeja u Zagrebu.

Treba napose naglasiti, da je baš zbirka jednoga od ovih privatnih pregalaca bila neposredan povod osnutku pomenutoğa etnografskoga muzeja. To je golema zbirka naših narodnih rukotvorina te razliĉnih umjetnina, stranih i domaćih, S. B e r g e r a, bivšega veleindustrijalca u Zagrebu, osnivaĉa i ravnatelja toĝa muzeja; zbirka poznata svakome, koji se interesira za naše kulturne teĉevine, a o kojoj se već često u javnosti pisalo i govorilo. Ona je plod više nego 40-godišnjega sakupljaĉkog rada

¹⁾ Osnova za sabiranje i prouĉavanje građe o narodnom životu. Napisao dr. Ante Radić. Preštampano iz II. knj. »Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena«. U Zagrebu 1897. Izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

njezina osnivača, rođena u etnografski bogatom kraju u Mnešicama kod Novog Mesta nad Vahom u bratskoj nam Čehoslovačkoj. Već od rana proniknut ljubavlju za narodni rad, s kojim je u prvoj svojoj domovini odrastao, došavši u Hrvatsku pred kojih 50 godina oduševi se za ljepote njezinih seljačkih rukotvorina i tako započe »Zbirka S. Berger« paralelno s njegovim dalekosežnim i dalekovidnim radom na polju pridizanja i organizacije naše seljačke kućne industrije. Priredio je oko 100 izložaba u svima većim svjetskim gradovima upoznavajući tako veliki svijet s proizvodima naših seljačkih domova i ističući vazda njihovu ispravnu narodnu provenijenciju.

Kad je u vrijeme »prevrata« potaknuta ideja, da se ta od svih zagrebačkih zbiraka najvažnija privede u vlasništvo zemlje, što je bila i davna želja njezina vlasnika, veledušnom je pripravnošću njegovom tom naumu udovoljeno. Time je ujedno dan povod, da se sve ostale zagrebačke javne zbirke, nastale prinosima spomenutih pregalaca, a opet velikim dijelom na osnovu rada S. Bergera, razasute po raznim ostalim muzejima, patriotskom susretljivošću sa strane svih interesovanih faktora, a napose sa strane nove narodne vlade, kojoj je bio tada povjerenik za prosvjetu g. dr. Milan Rojc, sjedine u jednu cjelinu pod okriljem Hrv. nar. muzeja kao njegov samostalni Etnografski odio.

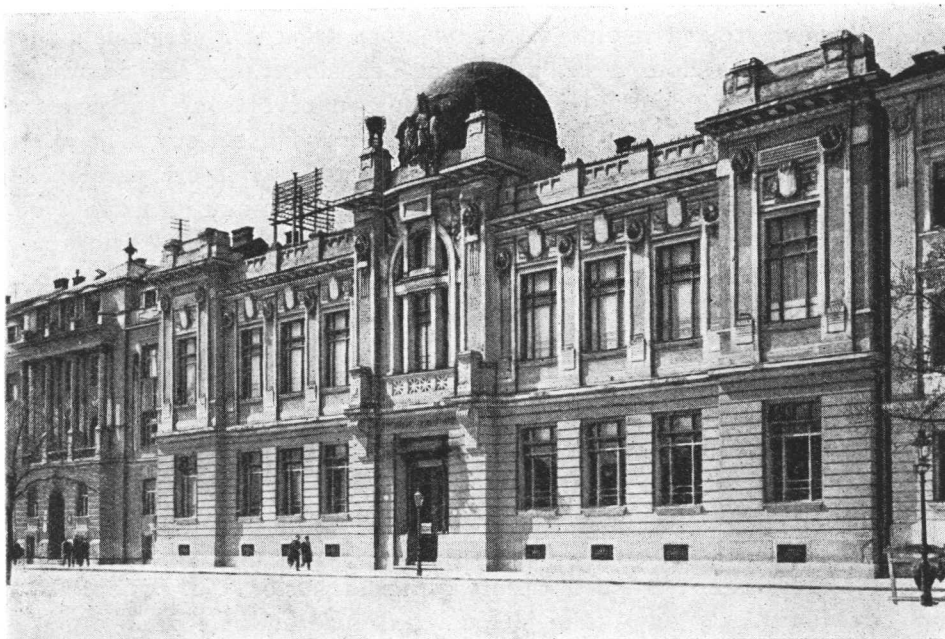
S. Berger je i nakon osnivanja ove institucije, kao njezin ravnatelj, posvetio svu svoju brigu i ljubav njenom napretku i procvatu. Kako su dotacije sa strane države bile više nego minimalne, on je osnovao posebni »Pripomoćni fond« iz kojeg su za muzej nabavljeni predmeti za zbirku, vitrine, knjige itd. i tako za muzej ponovno privređene goleme vrijednosti.

Tako stvorena cjelina, kojoj »Zbirka S. Berger« zauzima glavni i osnovni dio reprezentirajući ogromnu znanstvenu i materijalnu vrijednost, smještena je u čitavoj zgradi bivšega Trgovačko-obrtničkoga muzeja, koja pripada Komori za trgovinu, obrt i industriju u Zagrebu. Prostorije te zgrade, premda nisu idealne, ipak su najpodesnije od svih, koje su u Zagrebu namijenjene bilo za koju muzejsku svrhu.

Glavni dio zbirke (tekstil: naročito nošnje, nakit, oružje, pisanice, ukrasna drvenarija, interieuri) smješten je već od početka u prvom spratu, u koji se ide širokim svijetlim stubištem, a ostale njene grane: (zbirka drvenarija, keramika, crkveni predmeti i vanevropska zbirka) pa kancelarije, atelijeri, radionice i magazin našli su mjesta u prizemlju i podrumskim prostorijama.

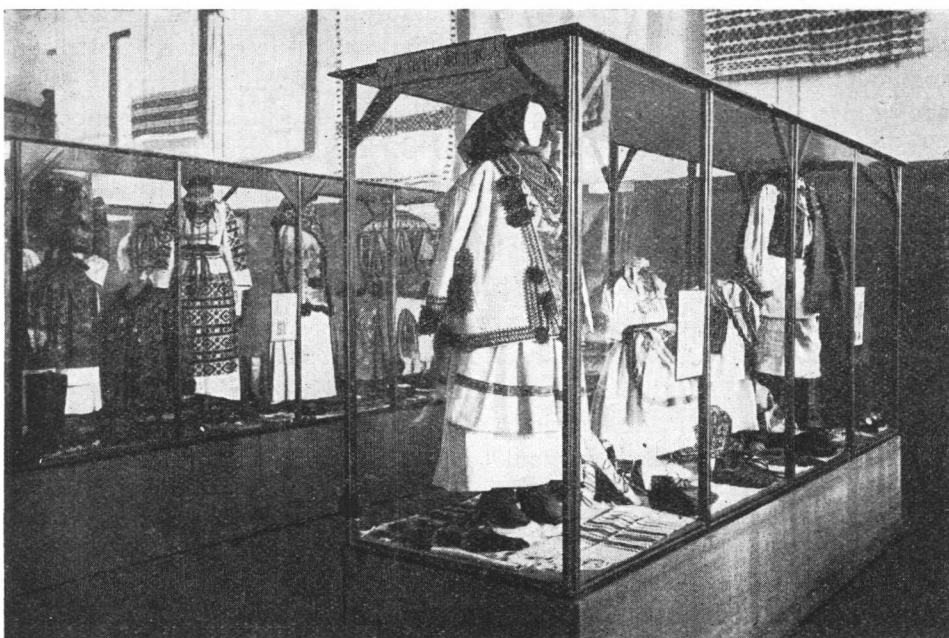
Fronta zgrade ima dužinu od 46 m, izložbene dvorane, za sada u svemu 11 njih, visoke su 6.80 m, široke 7.30 m, duže: najveća 18.75 m, najmanja 7.30 m.

Nakon što se tako Etnografskom muzeju našao doličan stan, najpreča je briga njegove uprave bila, da mu materijal uredi prema modernim

Pročelje zgrade u kojoj je smješten Etnografski muzej u Zagrebu (Mažuranićev trg 14).

Foto Griesbach

Seljačke nošnje iz okolice Zagreba. Etnografski muzej u Zagrebu.

Foto Griesbach

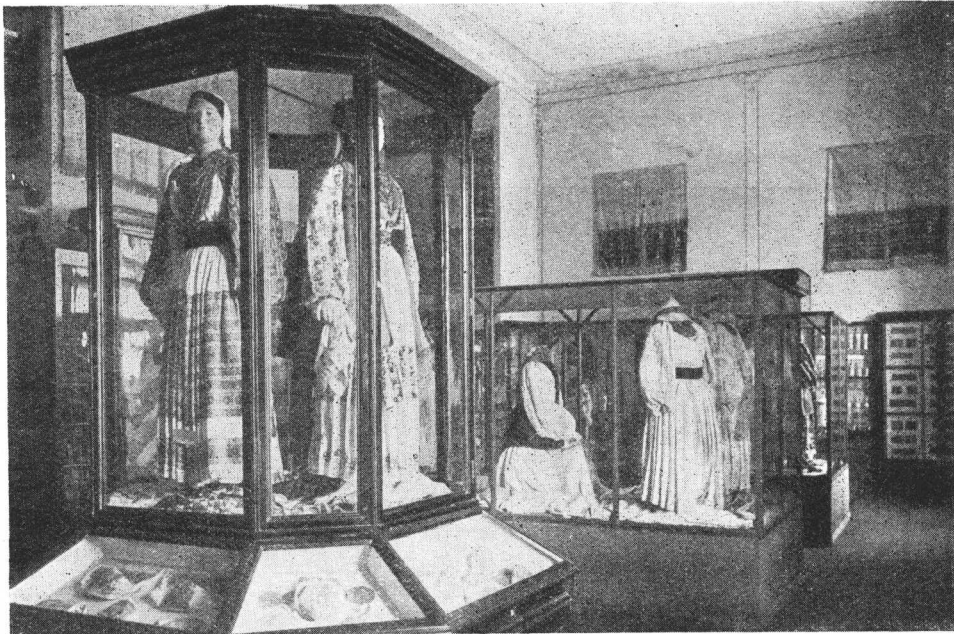

Foto Griesbach

Seljačke nošnje iz okolice Siska, Sunje i Petrinje. Etnografski muzej u Zagrebu.

Foto Griesbach

Seljačke svetačne nošnje iz okolice Djakova i Vinkovaca: žena, momak, djevojka.

muzeološkim principima. U tom se poslu ona morala — a mora još i danas — da bori s velikim poteškoćama, koje izviru odatle, što su stari inventari združenih zbiraka — koliko ih uopće ima — najvećim dijelom veoma manjkavi; što muzejske prostorije, prvotno određene za Trg.-obrt. muzej,

Foto Griesbach

Seljačke ženske svetačne nošnje iz okolice Siska. Etnografski muzej u Zagrebu.

nisu najpodesnije za izložke etnografske prirode; što nema dovoljno vitrina na raspolaganje te što kroz duže vrijeme nije mogla da dobije dovoljan broj strukovnjačkih sila.

Uz ovu najpreču dužnost uprava se muzeja odmah latila i posla, kako

da mu sadržaj upotpuni i proširi i time ga učini što podesnijim, da udovolji zadaći, koju mu je namijenila: da prikaže sav život i kulturu našega naroda, u prvom redu seljaka i to ponajprije iz hrvatskih krajeva, zatim da dade sliku života i kulture, naročito seljačke svih drugih kulturnih naroda,

Vitrina sa seljačkim metalnim nakitom iz raznih krajeva Jugoslavije. Etnografski muzej u Zagrebu.

Foto Griesbach

napose slavenskih, te život i kulturu polukulturnih i primitivnih naroda —, da tako posluži naučnom proučavanju osobina našega naroda te čovjeka uopće a uza to da unaprijedi školsku obuku i širenje prosvjete uopće, te da bude izvor pobuda za umjetnost i obrt, a kao uzorna institucija da reprezentira dio naše čitave narodne kulture.

Foto Griesbach

Seljačke ženske nošnje iz Južne Srbije, Etnografski muzej u Zagrebu.

Foto Griesbach

Seljačke ženske nošnje iz sjeverozapadne Bosne. Etnografski muzej u Zagrebu.

Prema toj zadaći udešava muzejska uprava — od osnutka muzeja, a danas već u jedanaestoj godini djelovanja — sav svoj rad boreći se stalno uz već spomenute teškoće ponajviše s nestašicom novčanih sredstava. To posljednje je tim kobnije, što etnografska građa ne čeka mirno pod zemljom poput arheološke, da se privede na površinu, već pred oblicima moderne kulture iščezava rapidnom brzinom tako, da u najkraće vrijeme ne ćemo više imati što da sabiremo i da spasavamo od neminovne propasti.

Stanje muzeja d a n a s je u glavnim crtama ovo:

Upravu sačinjava: jedan ravnatelj (osnivač muzeja S. Berger), 1 upravnik (prof. Vladimir Tkalčić), 1 kustos (Dr. Mirko Kus-Nikolajev), kojima su pridijeljeni: 1 akademska crtačka sila (prof. Zdenka Sertić), 1 tekstilna strukovnjakinja (Tereza Paulić), 1 stručna činovnica (Jela Novak), 2 administrativna činovnika (Aleksandar Širola i Anka Varlaj) i 3 služitelja. Sva su ta lica, osim jednoga, namještena u definitivnom svojstvu, što je bezuvjetno najbolje za muzejske interese.

Muzejska zbirka u svemu broji oko 30.000 objekata, od kojih još uvijek znatno pretežni dio čini tekstilna građa. Ova je svakako najznačajnija za materijalnu kulturu našega seljaka, a to interesantnija, što su u njoj zastupane gotovo sve dosada poznate tkalačke i vezilačke tehnike te tipovi glavnih jugoslavenskih nošnja i to ne kao svjedoci prošloga sada već mrtvog rada, već kao spomenici još uvijek žive seljačke vještine. Među tekstilnim radovima (uračunavajući i nošnje) najbolje su zastupana područja oko Zagreba i područje Sisak—Petrinja. Velika je i zbirka tekstila iz Slavonije, a relativno dobro je zastupana i Južna Srbija. Za sada su još slabije zastupane Bosna i Dalmacija, a naročito Slovenija, koja je tek nedavno upotpunjena krasnom ženskom nošnjom, darom gospode Josefine Schmidlin, udove švajcarskog konzula u Zagrebu. Razlog je tome podjela rada na zone između pojedinih etnografskih muzeja u zemlji, prema kojoj na Zagreb u glavnom otpada područje Savske Banovine, pa onda nedovoljna sredstva za nabavu predmeta, a konačno tu igra ulogu i planski raspoređen program sabiranja muzeja, koji ima da počne sistematskim sabiranjem u okviru zagrebačkog područja pa postepeno dalje.

Uz tekstilnu građu ističe se zbirka d r v e n i n e (osobito preslica i pastirskih čaša), p l e t i v a, k e r a m i k e, narodnoga n a k i t a, napose proizvoda k u j u n d ž i l u k a, dječjih i g r a č a k a, r e l i g i j s k i h predmeta, š a r e n i h u s k r s n i h j a j a, raznoga zanatlijskog i ratarskog te ribarskog a l a t a i s p r a v a t e zbirka m o d e l a seljačkih zgrada i oruđa. U najužoj vezi s ovima započeta je zbirka p o k u ć t v a i seljačkih i n t e r i e u r a (od ovih se ističu interieuri iz Hrv. Zagorja, Hrv. Podravine: dar selâ Drnje, Botovo i Torčec, te iz područja Durmitora), te konačno zbirka

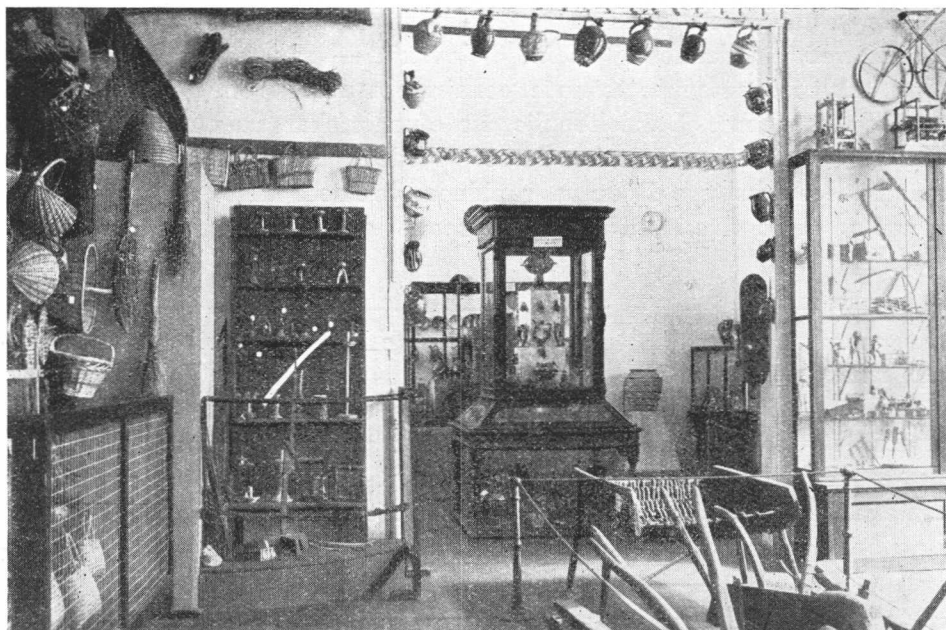

Foto Griesbach

Pletarske rukotvorine, predmeti za rasvjetu, dječje igračke i keramika. — Etnografski muzej u Zagrebu.

etnografskih slika za što potpuniji prikaz onih momenata iz narodnoga života, koji samim izloženim predmetima ne dolaze dovoljno do izražaja.

Na sve ove naše domaće proizvode nadovezuju se lijepe kolekcije predmeta iz Čehoslovačke (uz predmete iz zbirke S. Bergera darovi Češkinje M. Neureuter iz Praga), Bukovine, Rumunjske, Mađarske pa Albanije i bližega orijenta (većinom zbirka S. Bergera).

Posebnu grupu čini »egzotična« zbirka s objektima crnačkih kultura iz centralne Afrike (zbirka Dragutina Lermana, Franje Mareka, Mirka Breyera), iz Abesinije, južne Amerike (zbirka braće Seljana), Kine, Japana i Indije (zbirka Wickerhauser, S. Berger), Melanezije, Polinezije, Mikronezije i Australije (zbirka Kovačić, De la Roncière, Lay). Među zadnjim darovanim zbirkama treba istaći lijepu zbirku kineskih i japanskih umjetno-obrtnih izrađevina od gđe Milke Trnine, te zbirku oruđa i oružja plemena Šiluk (Afrika) od Družbe Isusovaca u Zagrebu.

Kod razvrstavanja i smještavanja svih zbiraka upotrebljen je geografski princip, dok se na sastav pojedinih vrsta objekata u zasebne nizove (t. zv. ethnologische Reihen) a u svrhu etnološke komparacije tek sporadično mogao uzeti obzir.

Pitanje figurina (mannequina) nastoji uprava da riješi na način koji je u običaju kod posve moderno uređenoga etnografskoga muzeja u Hamburgu, naime pomoću posve shematičkih tjelesnih likova. Ono nekoliko natu-

ralistički izvedenih figurina, od kojih neke donekle daju iluziju zbilje, preuzela je sadašnja uprava sa starim zbirkama, pa je dužna da ih sačuva. Tek ako bi joj uspjelo, da dođe do umjetnički izvedenih likova, odustala bi od stroge provedbe shematiziranja.

Kao zasebne ustanove muzeja valja napomenuti njegov Odsjek za pučku muziku s bogatom zbirkom domaćih i inostranih muzičkih instrumenata, a kojemu je svrha, da svim modernim sredstvima, napose fonografskim, pribire narodno muzičko blago. U tu svrhu stoji muzej u svezi s Phonogramm-Archivom Akademije nauka u Beču, koji mu je dao na upotrebu fonografski aparat, konstruiran specijalno za takav rad. Susretljivošću bivše oblasne samouprave zagrebačke pribavljen je za taj odsjek još jedan fonografski aparat najnovije konstrukcije. Dosada je fonografski već prilično obrađeno područje Hrv. Primorja, ostrva: Krk, Pag i Rab, te Podravine i Hrv. Zagorja. Ovim odsjekom rukovode prof. dr. Božidar Širola, kustos, i dr. Milovan Gavazzi, univerzitetski profesor, kustos-volonter.

Od pomoćnih ustanova muzeja, bez kakvih se moderni muzej ne da zamisliti, dobro je ureden muzejski arhiv, u kojem je pohranjena originalna raznolika rukopisna etnografska građa, fotografije, crteži, pa arhiv negativa i posebni vanevropski arhiv; priručna biblioteka, koju je trebalo od temelja novo osnovati a sada obaseže oko 1500 brojeva; atelieri za crtanje i slikanje, atelieri za fotografiranje s više aparata i sa svim potrebnim napravama; tehničke radionice za različne stolarske, bravarske i ine poslove te za konzerviranje muzejskih predmeta. Uza to više uredovnica za administraciju.

Kao zaseban odnosno pomoćni dio muzeja nalazi se u stadiju pripreme odsjek antropološki i odsjek kinematografski.

Znanstveni literarni rad muzeja nije mogao dosad biti veoma plodan, jer se sva energija upotrebljavala u organizaciju ove mlade institucije te u prikupljanje nove muzejske građe za upotpunjavanje starih zbiraka ili za osnivanje novih. To je muzejskoj upravi kraj raspoloživih neznatnih sredstava i današnjih općih teških ekonomskih prilika bilo dvostruko teže pa nije mogla da se oda intenzivnije publikovanju svojih znanstvenih rezultata prikupljenih naročito na raznim ekskurzijama poduzetima ponajviše u cilju sabiranja predmeta za zbirku; no ona je ipak svojim radom znatno pridonijela a i pridonosi izlaženju njezina poluslužbena organa »Narodne Starine«¹ te izdaje »Zbirku jugoslavenskih ornamenata« od koje su do sada izašle tri sveske. Jednako je započeo muzej i sa izdavanjem posebne »Etnološke Biblioteke« od koje je do sada izašlo 9 svezaka i to: VI. Tkalčić: Seljačke nošnje u području Zagrebačke Gore; M. Kus-Nikolajev: Rasvjeta kod seljaka; M. Kus-Nikolajev: O porijeklu licitarskog srca; M. Markovac:

¹ »Narodna Starina«, nepovremeni časopis za historiju kulture i etnografiju južnih Slovena. Uređuje dr. Josip Matasović prof. univ. u Skoplju (izlazi od g. 1922. u Zagrebu).

Ograde; Vl. Tkalčić: Seljačko ćilimarstvo u Jugoslaviji; M. Kus-Nikolajev: Ekspresionizam u seljačkoj umetnosti; M. Kus-Nikolajev: Hrvatski seljački barok; M. Kus-Nikolajev: Slika sv. Kummernisse u Vel. Mlaki; P. Bulat:

Foto Griesbach

Pogled u odsjek sa predmetima iz područja seljačkog religioznog života. — Etnografski muzej u Zagrebu.

Mati zemlja. Uz to izdane su i »Šetnje kroz etnografski muzej« iz pera dra M. Kus-Nikolajeva.

Od g. 1920., kad ga je u mjesecu julu posjetio — tada još kao regent — Nj. V. kralj Aleksandar, muzej je pristupačan publici, pa ga ona, kako domaća tako i strana, otada marljivo posjećuje. Naročito je hvale vrijedno nastojanje nastavnika iz svih dijelova naše domovine, da dovode svoje

učenike, kako bi zornim načinom upotpunili poznavanje svoĝa naroda, što su ga stekli u školama. A osobito valja takoder da se istakne činjenica kako svi konzulati stranih država u Zagrebu upozoruju svoje sunarodnike, koji dođu u Zagreb, na taj muzej. Tako on pored muzejskog strukovnjačkog rada danomice vrši i eminentnu patriotsku dužnost informišući strance, kao i domaće o našem narodu, te postaje od dana u dan sve većom atrakcijom ne samo za grad Zagreb nego i za čitavu našu domovinu.

Etnografski se muzej u Zagrebu na radost dosada ne može da potuži na nesklonost mjerodavnih faktora, od kojih u prvom redu zavisi njegov prosperitet. Tako je dosada u više mahova pokazala svoj naročiti interes za nastojanja muzeja kr. vlada i kr. banska uprava, dok napose valja naglasiti susretljivost, koju su bivša zagrebačka županija i zagrebačka oblast te gradsko poglavarstvo Zagreba iskazivali ovome muzeju namijenivši mu iz svojih budžeta lijepe pomoći. Isto tako velik broj privatnika živo prati i potpomaže njegov rad. Dokaz je tome zamjeran broj (više od 100) idealnih prijatelja, muzejskih povjerenika i povjerenica, koji za nj rade diljem naše domovine kao i u inostranstvu, te danomice sve veći broj darova, namijenjenih muzeju sa raznih strana.

I pokraj teških prilika u kojima se taj institut trajno nalazio, ipak mu je uspjelo da dohvati razmjerno visok stepen razvoja pa ima opravdane nade, da će moći naskoro da stane u prvi red sličnih institucija na svijetu. Zato bi on, poput i ostalih etnografskih muzeja naše domovine, imao upravo jedinstvene mogućnosti radi bogatoga materijala, koji bi se još mogao kod nas da skupi (premda je već zadnji čas).

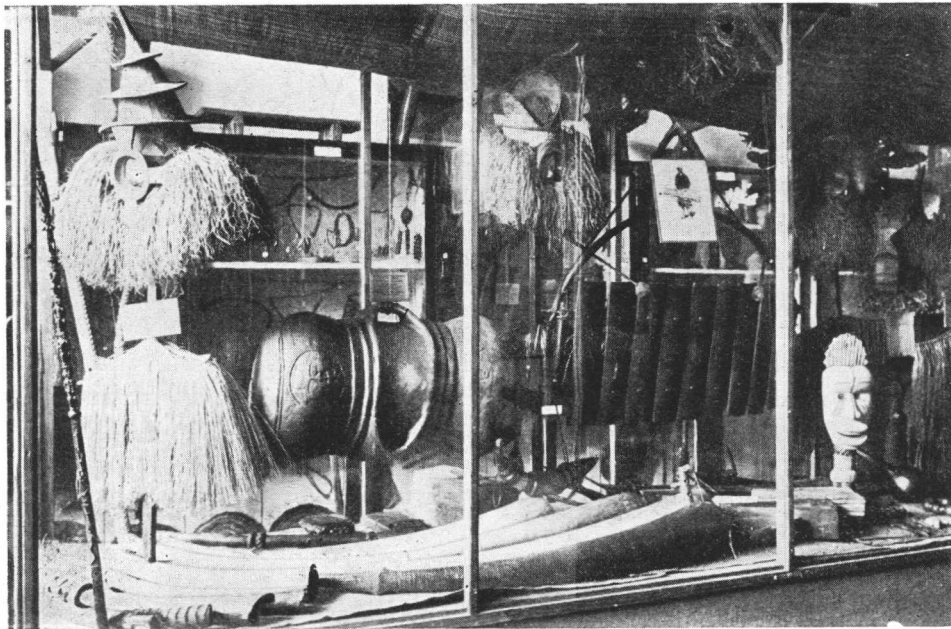
Kod Južnih Slovena su se do nedavno a u nekim krajevima još do danas održali primitivni elementi u narodnom životu, umjetnosti i kućnoj produkciji. To ima da se zahvali dvama faktorima: s jedne strane je patrijarhalni i zadružni život trajao do skora a on je bio glavni uslov čuvanju običaja, umjetnosti i života; a s druge strane prodiranje grada, tehnike i industrijskih artikla započelo je tek nedavno i tako nije moglo, da još sasvim potisne seljačke rukotvorine. Ali to će stanje potrajati samo još par decenija. Čim se razbije dosadanji stari okvir života i importira gradski život, — narodni će život i umjetnost početi naglim tempom izumirati, što se već sada zapaža, tako da u krajevima, koji su bili najviše na udaru importiranju zapadnjačke kulture i tehnike, nema više stare i tradicionalne narodne umjetnosti, kao što se i cio narodni život izmijenio i prilagodio duhu novog vremena.

Ako se bude moglo na vrijeme pristupiti još intenzivnijem radu od dosadašnjeg, moći će se spasiti neprocijenjivi kulturni i naučni materijal.

Već sada je u muzeju sabran veliki naučni materijal za izučavanje života Južnih Slovena. I ako sticajem prilika za sada muzej u glavnom obuhvata predmete narodne umjetnosti, koji doduše i jesu najvidnija mani-

Pogled u odsjek afričkih kultura: područje Konga. — Etnografski muzej u Zagrebu. Foto Griesbach

Vitrina sa muzičkim instrumentima i plesnim maskama iz područja Konga. Foto Griesbach
Etnografski muzej u Zagrebu.

festacija narodne duše Južnih Slovena, time program rada muzeja nije ni iz daleka iscrpljen, nego se pristupa sabiranju i izučavanju i svih ostalih pojava narodnog života bili oni moralnog ili materijalnog karaktera.

S ovim širokim programom rada, što je muzej sebi stavio u zadaću već kod osnutka svoga, stupa on i u drugi decenij života prožet dubokom

Sa lijeva na desno u prvom redu: Dr. Milovan Gavazzi, profesor universiteta, bivši kustos; Jela Novak, stručna činovnica, S. Berger, osnivač i ravnatelj; prof. Zdenka Sertić, slikarica; prof. Vladimir Tkalčić, upravnik. U drugom redu: Lovro Krznar, služitelj; Dr. Božidar Širola, hon. kustos muzičkog odjelenja; Dr. Mirko Kus-Nikolajev, kustos; Aleksandar Širola, administrativni činovnik; Tereza Paulić, stručna činovnicu, Marko Strugar, služitelj.

i čvrstom vjerom, da će svoj cilj postići, naročito u saradnji sa srodnim institucijama, domaćim i inostranim, s kojima je usko povezan, uz pomoć svojih mnogobrojnih prijatelja u domovini i širom velikoga svijeta, susretljivošću visokih mjerodavnih faktora, koji i nastojanjima na ovome kulturnome polju priklanjaju sve veću pažnju i realnu pomoć, kao i napose pod okriljem njegova osnivača i ravnatelja S. Bergera.

Résumé. Vladimir Tkalčić, directeur du Musée Ethnographique de Zagreb résumé, à l'occasion du 10-ème anniversaire de l'existence de cette institution, la création, l'activité et l'état actuel dudit Musée en termes suivants:

Le Musée Ethnographique de Zagreb, institution publique jouissant d'une grande et belle réputation bien au-delà des frontières du Royaume de Yougoslavie et cela grâce à ses riches collections de la matière ethnographique yougoslave, en général, et croate, en particulier, ne fut fondé que vers la fin de l'année 1919. Auparavant,

plusieurs essais d'instituer un tel musée qui, forcément, devait être national par excellence, ne purent aboutir à cause de la situation politique en Croatie qui, à cette époque se trouvait encore sous la domination étrangère, incorporée dans l'ancienne Autriche-Hongrie. Les autorités s'opposèrent, dès le début, à toute tentative susceptible de renforcer la conscience nationale de la population croate, refusant tout appui officiel à l'initiative privée des ardents collectionneurs de la matière ethnographique. Et pourtant, la majeure partie du Musée de Zagreb fut amassée et acquise pendant cette époque si peu favorable aux travaux désintéressés des collectionneurs. Une fois l'indépendance nationale proclamée, l'un d'eux, M. S. Berger, ancien gros industriel de Zagreb, auquel il faut rendre hommage d'avoir eu le plus de mérite pour la fondation du Musée de Zagreb, fit don à l'Etat et à la Nation de sa considérable et inestimable collection ethnographique, résultat de plus de 40 ans d'une activité d'amateur savant et inlassable. La «Collection S. Berger» constitua une acquisition largement suffisante, pour que l'on ait pu procéder à la formation d'un musée. Et voilà que, dix ans après, nous sommes heureux de pouvoir constater que le généreux donateur, M. S. Berger, n'avait jamais délaissé son oeuvre, mais bien au contraire, lui accorde en qualité de directeur, aujourd'hui encore, tout son appui matériel et moral.

Les collections du Musée comptent, en ce moment, 30.000 objets environ, dont la majeure partie est composée de la matière textile, voir des vêtements de paysan nationaux, riches en formes diverses, ornementations variées et coloris de broderies. A part cette matière nationale yougoslave, il s'y trouve des collections de la Tchécoslovaquie, de la Roumanie et de l'Hongrie. Une «Collection exotique», composée principalement des objets des cultures nègres de l'Afrique Centrale, est beaucoup appréciée pour sa valeur scientifique. Le «Département de la musique populaire» constitue une intéressante dépendance du Musée, riche en instruments indigènes et étrangers. Son principal but est de collectionner les trésors de la musique nationale, afin de les conserver aux générations futures. Le développement de l'enregistrement sur disques permet audit département d'obtenir, en bienveillante collaboration avec le «Phonogramm-Archiv» de l'Académie des Sciences à Vienne, d'excellents et précieux résultats. Parmi les institutions auxiliaires du Musée, il faut surtout mentionner son Archive contenant des nombreuses photographies, dessins et manuscrits, puis les Ateliers de photographie et de dessin bien installés, ainsi qu'une bibliothèque avec plus de 1500 volumes, en majeure partie des ouvrages se rapportant à l'ethnographie.

Les publications du Musée sont suivantes: 1. La «Collection d'ornements yougoslaves» (Zbirka jugoslavenskih ornamenata), paraissant en volumes in 4° avec des reproductions en trois couleurs différentes, 2. La «Bibliothèque ethnologique» (Etnološka biblioteka) rédigée par M. Vladimir Tkalčić, paraissant in 8° et dont 9 volumes ont déjà paru, 3. «Les promenades à travers le Musée Ethnographique» (Setnje kroz Etnografski muzej) par M. Dr. M. Kus-Nikolajev, conservateur du Musée, 4. «L'antiquité nationale» (Narodna starina), publication mi-officielle du Musée, rédigée par les soins de M. Dr. J. Matasović, professeur à l'Université de Skoplje. Par moyen de ces publications, ainsi que par d'autres moyens utiles, le Musée est en rapports continuels avec toutes les institutions scientifiques dans le pays et à l'étranger. Il est évident que ses rapports et relations avec des institutions lui semblables sont les plus étroites. Plus d'une centaine des correspondants et commissionnaires dans le pays et à l'étranger facilitent les efforts de la direction du Musée.

Quoique, jusqu'à présent déjà, une matière scientifique de très grande valeur soit-elle accumulée dans le Musée où l'on s'applique surtout aux études de la vie des Slaves du Sud, un travail énorme lui reste encore à accomplir. Heureusement, la richesse immense de la matière ethnographique, toute vivante encore chez les Slaves du Sud, donne lieu à croire que le Musée de Zagreb, en collaboration avec tous les autres musées ethnographiques dans le Royaume de Yougoslavie, sera en état de mener cette tâche à bonne fin. Et même, si les possibilités sont données, afin que l'on intensifie le travail en élargissant et approfondissant l'activité du Musée de Zagreb, une matière scientifique inestimable et d'extrême importance pourrait être sauvée non seulement pour les Slaves du Sud, mais encore pour l'humanité toute entière.

Le Musée ethnographique de Zagreb, à l'occasion du 10-ème anniversaire de son existence, ose exprimer une ferme et décidée croyance qu'il lui sera possible d'atteindre son but, ceci en collaboration avec toutes les institutions semblables dans le Royaume et à l'étranger et grâce à la compréhension et à l'aide de tous ces facteurs qui, jusqu'à présent, lui avaient prêté leur bienveillant concours.